

Els fruiters i nosaltres

TEXT I IMATGES: JOSEP GORDI, UNIVERSITAT DE GIRONA

La captivadora i productiva relació cultural entre els arbres de fruita i la societat es remunta a milers d'anys. Giuseppe Barbera, professor de la Universitat de Palerm, ens ho confirma en el seu llibre, *Tuttifrutti*. Barbera¹ afirma que aquesta història va començar fa uns deu mil anys, a les fèrtils valls del Tigris i l'Èufrates, quan l'ésser humà esdevingué sedentari i, ensems, agricultor i ramader. Aquest procés pausat, constant i tan important per a la història de les civilitzacions afavorí la creació de les primeres ciutats i dels jardins que les embelliren i alimentaren.



Dins d'aquests espais, protegides per murs, es configuraren, de bell antuvi, tres zones dignes d'estudi pel que comuniquen: el jardí contemplatiu o l'espai de repòs, de calma i de silenci; l'horta, l'espai de treball per nodrir, i el verger, on els arbres de fruita seran plantats, regats, mimats i analitzats al llarg de segles. En aquest indret, entre murs, començà la llarga història de les relacions entre els fruiters i les persones. Es pot dir que en els jardins es desenvolupà la fructicultura ensems amb l'escriptura, els primers textos religiosos, la filosofia, la poesia, les primeres lleis... que es desplegaren a la ciutat.

Les relacions entre els fruiters i els seus cuidadors al llarg de la història no només tindran com a objectiu la millora dels arbres i les preuades fruites perquè produeixin més i millor sinó que també generaran un ordit de lligams molt ric amb la vida quotidiana que farà que, entre moltes altres qüestions, la fruita esdevingui la protagonista de mil històries transmeses oralment i per escrit. Aquest teixit de vincles i simbolismes s'incrementarà amb l'aparició i consolidació de la Ruta de la Seda, que permetrà, via Samarcanda i altres ciutats, l'arribada de llavors dels fruiters provinents de les valls de la Xina o de l'Índia, com l'albercoquer, el cirerer, el presseguer... que augmentaran la varietat, la qualitat i el gruix d'històries de les quals esdevindran protagonistes. Posteriorment, des dels vergers de les ciutats

mesopotàmiques, els fruiters van repartir-se per les valls del Jordà i del Nil i des d'aquí per tota la Mediterrània. Amb el pas del temps, aquests maravillosos arbres van sortir dels vergers i, escampant-se, es convertiren en un dels trets distintius, tant pel que fa a la bellesa com a la diversitat, dels paisatges mediterranis.

Per exemplificar aquesta història, podem parlar d'un dels fruiters mediterranis per excel·lència, la pomera. A la regió del Caucas, l'Àsia menor i central, el vessant indi de l'Himàlaia i la Xina occidental, es calcula que hi ha 25 espècies de pomeres salvatges. Des d'aquestes terres i per la Ruta de la Seda, van arribar als vergers de les ciutats de Mesopotàmia les llavors d'aquestes pomeres i, amb el temps, millorades, van estendre's per la mediterrània i també cap al nord d'Europa. La pomera és un dels arbres amb una simbologia més rica i contrastada ja que d'una part és l'arbre del pecat i de l'altra, l'arbre de l'amor.

En el llibre bíblic del Gènesis, quan es descriu el jardí de l'Edèn, s'esmenta l'arbre del coneixement del bé i el mal o l'arbre del fruit prohibit o del pecat, però en cap cas s'esmenta que aquest arbre sigui una pomera, encara que nombrosos pintors, al llarg de segles, han representat aquest arbre com una pomera. Alguns autors esmenten que aquest peculiar fet sigui el resultat que el nom llatí d'aquest arbre sigui *Malus*. D'altra part, la poma és el fruit de l'amor. En el Càntic dels

1. Barbera, Giuseppe (2007) *Tuttifrutti. Viaggio tra gli alberi da frutto mediterranei, fra scienza e letteratura*, Mondadori Editore, Milano.

Càntics, de la mateixa Bíblia, també apareix, la pomera, sota aquest simbolisme:

“Com un pomer entre els arbres del bosc és el meu estimat entre els donzells. Glateixo per seure a la seva ombra, el seu fruit m'és dolç al paladar”

Alguns poetes clàssics, com Safo o Catul, i d'altres de contemporanis, com Joan Salvat-Papasseit, han lloat la pomera en alguns dels seus poemes. Fixem-nos en aquests magnífics versos de Salvat-Papasseit, del poema “Mentre la roba s'eixamora”:

*Mentre la roba s'eixamora i vola
i tot reposa dins la sesta al sol,
vine, manyaga, on s'escau la pomera-
menjarem pomes i ens direm l'amor*

Després d'aquest breu repàs als lligams i la història entre els arbres fruiters i la societat, iniciarem la part més propositiva d'aquest text, la qual tracta de com recuperar els valors i la sensibilitat davant de l'arbre i la seva fruita, ja que una part molt important de la població és urbana i només té contacte amb la fruita a la botiga o el mercat i en el moment de posar-la al cistell per portar-la a casa.

Carlo Petrini, president del moviment Slow Food, ens diu que el primer que cal recuperar, a hores d'ara, és la relació directe entre els humans, l'arbre i la fruita que produeix. Per tant, ara que vivim un moment on apareixen iniciatives com passejar entre fruiters en el temps de la florida i/o anar a recollir préssecs o pomes o qualsevol altra fruita directament de l'arbre, felicitem-nos-en i donem a aquestes iniciatives una benvinguda entusiasta i esperem la seva continuïtat.

En un diàleg entre Petrini i Stefano Mancuso² sobre biodiversitat i paisatge, aquests dos autors emfatitzen que cal canviar de paradigma respecte a com entenem l'agricultura, el consum d'aliments i les relacions amb la Naturalesa. Per aconseguir-ho, en comptes de produir més, ens proposen que cal fer-ho de forma més eficaç, i amb més respecte i estimació vers els vegetals, els animals i el conjunt de la Naturalesa; i en el consum cal evitar el malbaratament i promoure una agricultura, una ramaderia i una pesca de proximitat, de qualitat i que ajudin al manteniment

dels paisatges que hem heretat. I conclouen que, com a humans, cal deixar de sentir-se el centre del món, ésser més humils i cercar el sentiment d'unitat amb el nostre entorn natural.

Per aconseguir implantar aquests principis tan savis cal canviar i/o reformular moltes activitats que s'estan repetint sense fissures des d'èpoques molt reculades i que s'evidencien nocives per a una millor gestió i aprofitament dels nostres paisatges agrícoles. Si ens centrem en el fet d'acostar la població a l'activitat agrícola, el primer que necessitem són agricultors o fructicultors que diversifiquin la seva activitat i que, a més de produir fruita de qualitat, es converteixin en guies de les seves explotacions i de la seva experiència amb la terra i els vegetals. Ambdós fets van molt units. En aquest sentit i per il·lustrar les anteriors paraules, val la pena recordar una conversa i una passejada entre les pomeres d'en Joan Miret³, pagès del Segrià, que gestiona unes 25 hectàrees on ha plantat 50.000 arbres, majoritàriament pomeres. El primer fet que em va sorprendre de la nostra conversa va ésser el sentiment amical, respectuós i positiu que vessaven les seves paraules envers aquelles esplèndides pomeres. Ell mateix en va fer el planter i, una a una, va plantar-les. El resultat és que ell les anomenava “els meus arbres” i deia que els coneixia tots i que, a més a més, se'n sentia cuidador i responsable. D'aquesta estimació va néixer la seva progressiva conversió cap a un model de gestió ecològica.

En Joan es manifestà com un pagès que viu la seva feina amb passió. Cada matí a primera hora –m'explicà– sortia a caminar entre les seves pomeres i tot passejant planificava la jornada. El més sorprenent i colpidor va ser la seva manifesta sensibilitat i estimació vers arbres, plantes i natura en general. M'agradaria destacar unes seves magnífiques paraules que evidencien aquesta fina i exquisida percepció del món natural:

“En un angle d'un dels meus camps vaig plantar quatre xops i els he vist créixer. Són com quatre fills i, en ocasions, em recolzo en els seus troncs i els miro i penso que grans que s'han fet. Amb els anys accepto millor tot el que prové de la natura, com la mateixa meteorologia. L'acceptació de l'adversitat et fa avançar com a persona. Quan acceptes, et sents millor amb tu mateix i els altres”

Crec que l'exemple d'en Joan ens assenyala un camí exemplar vers com viure i comunicar el valor dels arbres amb una percepció que podem adjectivar d'humanista. De tot plegat en podem concloure que, per a ell, el més important és sentir-se connectat no només amb els arbres sinó amb el conjunt de la Naturalesa, per gaudir-la en tot allò de bo i de savi que ens pot transmetre i fruit al llarg de les jornades en què hi siguem a prop. Per aconseguir-ho, potser el més senzill és passejar-hi sense neguits i distraccions damunt nostre i, en algun moment, aturar-se per gaudir amb tots els sentits atents dels magnífics troncs que ens ofereixen, a canvi de no res, aquests arbres companys de viatge i viure'ls en totes les seves dimensions, tot i sentint-nos agraïts per la seva força i per la seva extraordinària i genuïna generositat. 🌸

2. Mancuso, Stefano & Petrini, Carlo (2016) Biodiversos, Galaxia Gutenberg, Barcelona.

3. <http://arbresjosepgordi.blogspot.com/2018/08/sensibilitat-vegetal-em-ve-de-gust.html>

